

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Маргарита Емилова Божилова-Андонова

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен “доктор”,
по професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство /Кинознание,
Киноизкуство и Телевизия/. Докторска програма към Югозападен Университет “Неофит
Рилски”, Факултет по изкуствата, Катедра по телевизионно, театрално и киноизкуство

автор: Десислава Андонова Илиева

**Тема: “Културните и образователни функции на съвременното документално кино в
контекста на социално ангажираното изкуство”.**

Научен ръководител: доц. д-р Ирина Китова

Представените от Десислава Илиева материали в конкурса напълно отговарят на изискваните документи и обеми за този вид процедури.

Дисертационният труд “Културните и образователни функции на съвременното документално кино в контекста на социално ангажираното изкуство” се състои от 236 страници, които съдържат - увод, три добре структурирани глави, с подглави към тях, заключение, справка за приносите, списък на научните публикации, библиографска справка, състояща се от 239 източника - литература и онлайн адреси на български и в по-голямата си част на английски език, филмография - състояща се от 237 филма и специална селекция от 10 документални произведения.

Към материалите, съпътстващи дисертационния труд има предоставен “Автореферат” на Десислава Андонова Илиева (на български и английски език), както и статиите ѝ: “За някои липсващи добри практики за подпомагане на усилията за ефективно приобщаващо образование в България” (Годишник на Катедра “Философски и политически науки”, Година XIII, 2023) и “Съвременни предизвикателства към независими творци и артисти в сферата на социално ангажирано изкуство” (“Култура, медии и културен туризъм”- 5, том 2, Благоевград 2025)

Десислава Илиева е магистър по филмово и телевизионно операторство от Югозападен Университет „Неофит Рилски“, Благоевград. Отлично владее английски език. Работила е в административния отдел на Американския Университет в България, а от 2022 г. е хоноруван преподавател на същия Университет. Тя в момента там води дисциплините: “Комуникации, Медии и Общество”, “Въведение във Фотографията”, “Визуални Комуникации”, “Документално кино”, “Въведение в кинематографията”, “Осветление” и “Кинематография за социална промяна”.

Дисертационният труд “Културните и образователни функции на съвременното документално кино в контекста на социално ангажираното изкуство” е с актуална тематика и е фокусиран върху изследването на въздействието и влиянието на социално ангажираните документални филми върху формалния и неформален образователен процес.

Темата за образование чрез изкуството започва все по-плътно да навлиза в училищната среда и в неформалните граждански инициативи. В момента, в образователната система все по-сериозно се говори за застъпване на нови форми на артистични подходи в образованието, главно чрез образователен театър и илюстративно видео. В този смисъл е навременно да се търсят и алтернативни пътища, като например: приобщаването в процеса на документалния жанр. Чрез тази форма, в обучаващите се, би се изградил критичен поглед върху действителността, като младежите биха се включили в дебатните форми на комуникация и биха изградили в себе си социално ангажирано отношение към реалните проблеми.

В изследователския метод, който докторантката използва в научната си разработка, се проследява промяна на нагласите на хора, поставени под въздействието на социално ангажирани документални филми. В този контекст тя разглежда десет знакови документални произведения, реализирани през последните 25 години. Тези обстойно проучени и анализирани творби са специално подбрани, за да обемат ключови теми, вълнуващи документалистите - опазване на околната среда, власт и престъпления, икономика и корпоративно влияние, социални групи и етнически общности, качество на живот.

Десислава Илиева изследва фиксиран времеви период, който включва проблемите на “последните 25 години”. Макар и без да е изрично акцентирано, в концепцията на Десислава Илиева ясно прозират теми от психологията, като например “Психология на убеждението” на Чалдини, а също така присъстват идеите на американските психолози Нийл Хау и Уилям Щраус от “Теорията на социалните поколения”. В контекста на посочените концепции, филмите от “специалната селекция” на Десислава Илиева отразяват светогледа на “последните 25 години” от живота на обществото, но и обуславят възгледите на поколението, което се намира във фазата на “издигане” и кореспондират с идеите на поколението в “среден живот”. Пристрастието на Десислава Илиева към проблемите на околната среда е видимо, тъй като четири от десетте филма в това документално ветрило са насочени именно в тази посока. Това показва и нейната лична ангажираност към изследваната проблематика.

В статистиката, която съпътства филмите, са представени данни, свързани с тяхната гледаемост, отзвук в различни страни и при различни групи от хора. От текста става ясно, че като резултат, част от цитираните филми са вече навлезли в полето на образователната сфера.

Дисертационната разработка на Десислава Илиева се отличава с познаване на проблема. Структурирана е спрямо изискванията за научна работа. В нея се проследява историческият ход на направления от изобразителното изкуство и на определени творчески течения в изкуството, които влияят и кореспондират с появата и развитието на социално ангажираното документалното кино. Резонен и полезен е историческият преглед на развитието на самото документалното кино, с резюмирани знакови филми на изявени творци в документалния жанр. Докторантката е отделила и специално внимание на български творци, които имат ключово значение в документалното кино и сродните му форми, които са поставили пред българското общество теми за размисъл и са повлияли в посоката на промяна на нагласите в мисленето върху поставените социални теми.

Изводите, които Десислава Илиева прави въз основа на своите проучвания, подкрепят работната ѝ хипотеза и дават завършеност на труда. Докторантката работи и в посока на осмисляне на съвременната действителност в България и излага проблемите, които пречат на документалното кино да се позиционира стойностно във формалния и неформален образователен процес. Както и се опитва да намери пътища, и форми, как да се разшири влиянието на документалното филмово изкуство като фактор, обогатяващ образователните модели на обществото, споделяйки опита на BBC платформите, Националния филмов борд на Канада, както и на добрата практика на 50-те хроникално-документалните филми на Държавния ученически кинематограф (ДУК), съществувал в периода 1924-1938г. в Царство България.

Докторатът на Десислава Илиева представлява задълбочено и многостранно проучване в полето на документалното кино, доказвайки, че този кинематографичен жанр би могъл да бъде инструмент за промяна на закостенели модели, когато се използва целенасочено в полето на формалния и неформален образователен процес.

На база на професионалната биография на кандидата, актуалността и дълбочината на нейната дисертационна теза, убедено гласувам с “ДА”, за присъждането на Десислава Андонова Илиева образователна и научна степен “доктор” по професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство /Кинознание, Киноизкуство и Телевизия/.

OPINION

by

Assoc. Prof. Margarita Emilova Bozilova-Andonova

on a dissertation for the award of the educational and scientific degree of "Doctor"
in the professional field 8.4. Theater and Film Arts /Cinema Studies, Cinema Arts, and Television/.

Doctoral program at South-West University "Neofit Rilski", Faculty of Arts, Department of
Television, Theater, and Cinema Arts

Author: Desislava Andonova Ilieva

Topic: **"The cultural and educational functions of contemporary documentary cinema in the
context of socially engaged art."**

Scientific supervisor: Assoc. Prof. Irina Kitova

The materials submitted by Desislava Ilieva in the competition fully comply with the required documents and volumes for this type of procedure.

The dissertation "The Cultural and Educational Functions of Contemporary Documentary Cinema in the Context of Socially Engaged Art" consists of 236 pages, which contain an introduction, three well-structured chapters with subheadings, a conclusion, a list of contributions, a list of scientific publications, a bibliography consisting of 239 sources - literature and online addresses in Bulgarian and mostly in English, a filmography consisting of 237 films and a special selection of 10 documentary works.

The materials accompanying the dissertation include an "Abstract" by Desislava Andonova Ilieva (in Bulgarian and English), as well as her articles: "On Some Missing Good Practices for Supporting Efforts for Effective Inclusive Education in Bulgaria" (Yearbook of the Department of Philosophy and Political Sciences, Year XIII, 2023) and "Contemporary challenges for independent creators and artists in the field of socially engaged art" ("Culture, Media and Cultural Tourism" - 5, Volume 2, Blagoevgrad 2025).

Desislava Ilieva holds a master's degree in film and television cinematography from South-West University "Neofit Rilski," Blagoevgrad. She is fluent in English. She has worked in the administrative department of the American University in Bulgaria, and since 2022 she has been an adjunct lecturer at the same university. She currently teaches the following courses: "Communications, Media and Society," "Introduction to Photography," "Visual Communications," "Documentary Film," "Introduction to Cinematography," "Lighting," and "Cinematography for Social Change."

Her dissertation, "The Cultural and Educational Functions of Contemporary Documentary Film in the Context of Socially Engaged Art," is a timely topic and focuses on researching the impact and influence of socially engaged documentary films on formal and informal educational processes.

The topic of education through art is becoming increasingly prevalent in schools and informal civic initiatives. Currently, there is increasing discussion in the educational system about the introduction of new forms of artistic approaches to education, mainly through educational theater and illustrative video. In this sense, it is timely to seek alternative paths, such as the inclusion of the documentary genre in the process. Through this form, learners would develop a critical view of reality, as young people would engage in debate-based forms of communication and develop a socially engaged attitude towards real problems.

The research method used by the doctoral student in her scientific work tracks changes in the attitudes of people exposed to socially engaged documentary films. In this context, she examines ten landmark documentary works produced over the last 25 years. These thoroughly researched and analyzed works have been specially selected to cover key topics of interest to documentary filmmakers—environmental protection, power and crime, economics and corporate influence, social groups and ethnic communities, and quality of life.

Desislava Ilieva examines a fixed period of time that includes the problems of "the last 25 years." Although not explicitly emphasized, Desislava Ilieva's concept clearly reflects themes from psychology, such as Cialdini's "Psychology of Persuasion," as well as the ideas of American psychologists Neil Howe and William Strauss from "The Theory of Social Generations." In the context of these concepts, the films from Desislava Ilieva's "special selection" reflect the worldview of the "last 25 years" of society's life, but also determine the views of the generation that is in the "rise" phase and correspond to the ideas of the "middle-aged" generation. Desislava Ilieva's bias towards environmental issues is evident, as four of the ten films in this documentary series are focused precisely in this direction. This also demonstrates her personal commitment to the issues under study. The statistics accompanying the films present data related to their viewership, reception in different countries, and among different groups of people. The text makes it clear that, as a result, some of the films cited have already entered the field of education.

Desislava Ilieva's dissertation stands out for its knowledge of the subject. It is structured in accordance with the requirements for scientific work. It traces the historical development of trends in the visual arts and certain creative movements in art that influence and correspond to the emergence and development of socially engaged documentary cinema. The historical overview of the development of documentary cinema itself is reasonable and useful, with summaries of landmark films by prominent artists in the documentary genre. The doctoral student has also paid special attention to Bulgarian artists who have played a key role in documentary cinema and related forms, who have

raised issues for Bulgarian society to reflect on and have influenced the direction of change in attitudes towards the social issues raised.

The conclusions that Desislava Ilieva draws based on her research support her working hypothesis and give completeness to the work. The doctoral student also works towards understanding contemporary reality in Bulgaria and outlines the problems that prevent documentary cinema from positioning itself as valuable in the formal and informal educational process. She also attempts to find ways and forms to expand the influence of documentary film art as a factor that enriches the educational models of society, sharing the experience of BBC platforms, the National Film Board of Canada, and the good practices of the 50 documentary films of the State Student Cinematography (DUK), which existed in the Kingdom of Bulgaria between 1924 and 1938.

Desislava Ilieva's doctoral thesis is an in-depth and multifaceted study in the field of documentary cinema, proving that this cinematic genre could be a tool for changing ossified models when used purposefully in the field of formal and informal education.

Based on the candidate's professional biography and the relevance and depth of her dissertation thesis, I vote with conviction "YES" for the awarding of the educational and scientific degree of "Doctor" to Desislava Andonova Ilieva in the professional field 8.4. Theatre and Film Arts /Cinema Studies, Cinematic Arts and Television/.